

การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกลไกหมู่บ้าน/ชุมชน
กรณีศึกษา : บ้านคลองผู้ใหญ่โต๊ะ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองจินดา
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

โดย นายยงยุทธ สวนทอง
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านความมั่นคงภายใน
กรมการปกครอง

“...ยาเสพติดนี้มันก่อให้เกิดความเดือดร้อนหลายอย่างโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ทั้งราชการตำรวจ โดยโรงพยาบาล โดยคน เอกชนต่าง ๆ เดือดร้อนหมด และสิ้นเปลือง คนทั่วประเทศก็สิ้นเปลือง แทนที่จะมีเงินทอง มีทุนมาสร้างบ้านเมืองให้สบาย ให้เจริญ มัวแต่ต้องมาปราบปรามยาเสพติด มัวแต่ต้องเสียเงิน ค่าดูแลรักษาทั้งผู้เสพยา ผู้เป็นคนเดือดร้อนอย่างนี้ก็เสียทั้งเงินและเสียทั้งชื่อเสียง...”

ความตอนหนึ่ง ในพระราชดำรัส
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ณ ศาลาศิตาถ้ำ สวนจิตรลดา
วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๕

ความเป็นมาและความสำคัญ

พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ชำรงต้นเป็นสิ่งที่ย้ำเตือนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ซึ่งปัญหายาเสพติดนั้นมิใช่เพียงปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือบุคคลใดโดยเฉพาะ หากแต่ปัญหายาเสพติดมีผลเสียทางตรงต่อผู้เสพ ผู้ใช้ ผู้ติด และครอบครัวบุคคลเหล่านั้น และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคม ปัญหาอาชญากรรม เศรษฐกิจ รวมถึงกีดกร่อนจริยธรรมและศีลธรรมอันดี

ข้อมูลจากรายงาน World Drug Report ๒๐๑๙ ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติด และอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) พบว่าในปี ค.ศ.๒๐๑๗ มีผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกประมาณ ๒๗๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕ ของประชากรโลกยาเสพติดที่มีผู้ใช้มากที่สุด คือ กัญชา ๑๘๘ ล้านคน รองลงมาคือฝิ่นและอนุพันธ์ของฝิ่น ๕๓ ล้านคน กลุ่มแอมเฟตามีน (Amphetamine – type stimulants : ATS) ๒๙ ล้านคน เอ็กซ์ตาซี ๒๑ ล้านคน และโคเคน ๑๘ ล้านคน ยาเสพติดที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นคือ ยาเสพติดประเภทสารสังเคราะห์ในกลุ่ม ATS โดยเฉพาะเมทแอมเฟตามีนที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ที่มีการจับกุมได้มากที่สุดได้แก่ ทวีปเอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทวีปอเมริกาเหนือ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการเพิ่มปริมาณผลิตยาเสพติดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ส่งผลให้มีการลักลอบขนส่ง และจำหน่ายยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นต้นมา สถานะของไทยยังคงถูกใช้เป็นทางผ่าน และปลายทางสำคัญของขบวนการค้ายาเสพติด โดยยาบ้าเป็นยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดในไทยมากที่สุด กลุ่มผู้ผลิตเน้น การเพิ่มปริมาณยาเสพติดเข้ามาให้มากที่สุดเพื่อท่วมตลาดให้เกิดการกระตุ้นความต้องการของผู้เสพให้ยังคงอยู่ประกอบกับราคายาเสพติดที่ถูกลงเป็นปัจจัยเสริมให้กลุ่มผู้เสพยาสามารถเข้าถึงยาเสพติดได้ ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดยังคงรุนแรง

ดังนั้น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดจึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาล ให้ความสำคัญเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จำเป็นต้องดำเนินการ โดยบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการแก้ไข ทั้งนี้ กรมการปกครอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักคือบูรณาการการบริหารราชการ การปกครองท้องที่ อำนวยความเป็นธรรม การรักษาความสงบ เรียบร้อยและความมั่นคงภายในทุกระดับในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นโยบายรัฐบาล การพัฒนาประเทศ และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ จึงกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ของกรมการปกครองโดยตรงที่จะต้องเข้าใจสภาพปัญหา สถานการณ์ของยาเสพติด และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการป้องกันมิให้ปัญหาทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อมิติความมั่นคงระดับฐานรากของประเทศต่อไป ทั้งนี้ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเป็นส่วนราชการที่มีลักษณะพิเศษที่สำคัญคือ การมีกลไกในระดับพื้นที่ ดังนี้

๑) ส่วนกลาง ได้แก่ กลไกขับเคลื่อนการบริหารราชการในระดับนโยบายและปฏิบัติ ประกอบด้วย อธิบดี ผู้อำนวยการสำนักหรือกอง ผู้ตรวจราชการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการส่วน และบุคลากรในส่วนกลาง

๒) ส่วนภูมิภาค ได้แก่ กลไกขับเคลื่อนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ประกอบด้วย

๒.๑) ระดับจังหวัด ปลัดจังหวัด และบุคลากรในส่วนภูมิภาคระดับจังหวัด

๒.๒) ระดับอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และ เสมียนตราอำเภอ

๓) ท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล และ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

จากข้อมูลข้างต้นจะพบว่า กรมการปกครองมีทรัพยากรเชิงโครงสร้างที่พร้อมจะดำเนินการแก้ไขปัญหาปัญหายาเสพติดให้เป็นรูปธรรมตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน โดยหากจำแนกผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดสามารถจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ ๑) Supply กลุ่มผู้ผลิต,ผู้ค้าซึ่งมาตรการที่ใช้คือการปราบปราม และนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และ ๒) Demand กลุ่มผู้เสพ ผู้ใช้ และผู้ติดยาเสพติดจะมีกระบวนการป้องกัน และบำบัดฟื้นฟู

ข้าพเจ้าในขณะดำรงตำแหน่งนายอำเภอสามพราน ตระหนักถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่อำเภอสามพราน และให้ความสำคัญยกให้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไข เนื่องด้วยลักษณะสังคมเกษตรกรรมที่อยู่ร่วมกับสังคมอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีประชากรแฝงเข้ามาอาศัยในพื้นที่จำนวนมาก เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด เพราะไม่สามารถจำกัดหรือติดตามพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นได้อย่างทั่วถึง ข้าพเจ้าจึงมีความคิดเห็นว่าการแก้ไขปัญหาเสพติดที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพควรใช้การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติดโดยกลไกหมู่บ้าน/ชุมชน โดยใช้จุดแข็งจาก

ทรัพยากรเชิงโครงสร้างของกรมการปกครอง เพื่อให้การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ยั่งยืน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งนายอำเภอสามพราน ข้าพเจ้าได้ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดโดยกลไกหมู่บ้าน/ชุมชน ที่เห็นผลงานเชิงประจักษ์คือ บ้านคลองผู้ใหญ่โต๊ะ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคลองจินดา ซึ่งหมู่บ้าน/ชุมชน ดังกล่าวนำแนวคิดที่การแก้ไขปัญหาจากหลากหลายแนวทาง เช่น กระบวนการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดตามแนวทางพระราชรัฐ ๙ ขั้นตอน, กระบวนการตำบลสีขาว ปลอดภัยยาเสพติด, กระบวนการบำบัดฟื้นฟูโดยมีส่วนร่วมของชุมชน (CBTx) มาประยุกต์ และปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของบ้านคลองผู้ใหญ่โต๊ะ หมู่ที่ ๑๐ ข้าพเจ้าเห็นว่า การดำเนินการดังกล่าวประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาหายาเสพติด และสามารถเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการจึงนำรูปแบบการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดโดยกลไกหมู่บ้าน/ชุมชน ดังกล่าว มาศึกษาถึงกระบวนการ ประเมินความสำเร็จ แสวงหาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ และรวบรวมปัญหาอุปสรรคเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดให้ดียิ่งขึ้น เพื่อที่จะขยายผลการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดไปยังพื้นที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง

ปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดโดยกลไกหมู่บ้าน/ชุมชน พบปัญหาและอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดในระดับพื้นที่ ดังนี้

๑. ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน การดำเนินการค้นหาผู้เสพ กระบวนการบำบัดฟื้นฟู และกลไกกระบวนการติดตามช่วยเหลือ ใช้ทรัพยากรบุคคลภายในชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรม ดังนั้น ผู้นำชุมชน เครือข่ายภาคี และภาคประชาชน จำเป็นต้องมีความรู้ และประสานการทำงานอย่างเข้มแข็งจึงจะสามารถดำเนินการบำบัดโดยมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาที่พบคือหมู่บ้าน/ชุมชนทุกแห่งไม่ได้มีความเข้มแข็ง หรือความพร้อมที่จะดำเนินการดังกล่าว หากมีผู้เสพ ผู้ใช้ยาเสพติดในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้มแข็ง (โดยปกติปัญหาหายาเสพติดมักมีการแพร่ระบาดในหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่มีมาตรการควบคุม และจัดระเบียบที่ทั่วถึง) จะไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้

๒. ทักษะติดต่อผู้เสพยาเสพติด การบำบัดโดยมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่บนพื้นฐานสมาชิกในสังคมเข้าใจ และมองผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องไปรับการบำบัดฟื้นฟู และช่วยกันกำกับติดตามช่วยเหลือ ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ยังมองว่าผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด กรณีผู้เสพ ผู้ใช้ยาเสพติด คือผู้กระทำความผิด ดังนั้น มักเกิดอุปสรรคตั้งแต่การให้ความร่วมมือค้นหาผู้เสพ

๓. ครอบครัวยุคใหม่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ปล่อยปละละเลยไม่ดูแลสมาชิกในครอบครัว และปกปิดข้อมูลการกระทำความผิด แม้ว่าชุมชนจะมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหายาเสพติดอย่างจริงจัง แต่จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากปราศจากความร่วมมือจากสมาชิกในสังคม คือ สถาบันครอบครัว

๔. การไม่ให้ความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน และหมู่บ้าน/ชุมชน ข้างเคียง ปัญหาและอุปสรรคนี้แบ่งเป็น ๒ ข้อ ประเด็นแรกคือประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่เข้าใจว่าผู้นำชุมชนกำลังใช้กระบวนการอะไรในการแก้ไขปัญหาหายาเสพติด เช่นเดียวกับกับปัญหาข้อ ๒ ถ้าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ กระบวนการแก้ไขปัญหาหายาเสพติด จะไม่ประสบความสำเร็จ ประเด็นที่สอง คือความร่วมมือกับหมู่บ้าน/ชุมชนใกล้เคียงเนื่องจากการแก้ไขปัญหาหายาเสพติดต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจาก

หน่วยงานภาคี บูรณาการด้านการข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้าน/ชุมชน ข้างเคียงที่เป็นจุดเสี่ยงทั้งในเรื่องช่องทางกรลักลอบจำหน่ายยาเสพติด หรือเส้นทางการหลบหนีของผู้กระทำความผิด เป็นต้น การที่หมู่บ้าน/ชุมชนใกล้เคียงไม่ให้ความร่วมมือย่อมทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๕. ปัญหาผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แม้ว่าจะสามารถบำบัดผู้เสพยาเสพติดได้ อุปสงค์ได้รับการแก้ไข แต่ปัญหาจะยังคงอยู่ในสังคมเนื่องจากอุปทานยาเสพติดซึ่งมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการดำเนินการตามกฎหมาย

๖. ปัญหาจากบุคคลภายนอกหมู่บ้าน/ชุมชน หรือแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ แม้ว่าจะมีการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในชุมชนแล้ว แต่หากยังมีกลุ่มเสี่ยงจากภายนอกเข้ามาย่อมมีโอกาสในการลักลอบจำหน่ายยาเสพติด นอกจากนี้ บุคคลภายนอกจะมักไม่ปฏิบัติตามกฎที่ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนกำหนด เนื่องจากไม่ได้มีความรู้สึกร่วมหรือรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

๗. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่แก้ไขปัญหายาอย่างจริงจัง แม้ว่าจะกล่าวว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกัน แต่ทั้งนี้ระบบราชการกำหนดให้มีหน่วยงานหลักในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละด้านเพื่อเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการด้านการปราบปรามยาเสพติด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขดำเนินการด้านบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด เป็นต้น หากหน่วยงานหลักและหน่วยงานภาคีไม่จริงจังกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการดำเนินงานภายใต้การนำของผู้นำชุมชน มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้รักษาความสงบเรียบร้อยในภาพรวม แต่ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่เฉพาะด้านยาเสพติด เช่น อำนาจในการตรวจปัสสาวะผู้ต้องสงสัยว่าเสพยาเสพติด เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้าน/ชุมชนยังคงต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกอยู่

๘. ปัญหาอื่น ๆ นอกจากปัจจัยที่เกิดจากตัวบุคคล และครอบครัวแล้ว ปัญหายาเสพติดอาจเกิดจากสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ หรือปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคคลเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนขาดรายได้ในการดำรงชีพ หากขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี หรือไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ก็อาจทำให้ประชาชนเหล่านั้นมุงหารายได้ในทางที่ผิด เช่น การค้ายาเสพติด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

๑. การแก้ไขปัญหายาเสพติดจำเป็นต้องเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจัง จึงจะสามารถขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นจุดสำคัญที่มีประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากยาเสพติด แต่ขาดองค์ความรู้และอำนาจตามกฎหมายต้องอาศัยทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ งบประมาณในบางส่วนที่ภาครัฐไม่สามารถสนับสนุนได้ เนื่องด้วยข้อจำกัดทางกฎหมาย ภาคเอกชนอาจช่วยสนับสนุนได้ หรือ ภาคเอกชนต้องการป้องกันยาเสพติดภายในองค์กรก็จำเป็นต้องอาศัยอำนาจทางกฎหมายจากภาครัฐ และองค์ความรู้จากภาครัฐ เป็นต้น มิติภายในภาครัฐเองก็จำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน (ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุข ตำรวจ สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สถานศึกษา ฯลฯ) ประสานข้อมูล และแบ่งปันทรัพยากร เพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดประสบความสำเร็จ

๒. การสร้างกลไกหมู่บ้าน/ชุมชนให้เข้มแข็ง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในบริบทปัจจุบันที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดให้เกิดความยั่งยืน ผลการศึกษายืนยันว่าประชาชนเองก็มีความเชื่อมั่นว่าการสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีความเข้มแข็งจะสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับแนวทางนี้อย่างจริงจัง ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ องค์ความรู้ทางวิชาการ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

๓. ควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนฝ่ายปกครอง (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ) ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นที่ทราบกันดีว่าการแก้ไขปัญหาเสพติดมีต้นทุนในการดำเนินการ ซึ่งมักไม่เพียงพอ เช่น เครื่องตรวจปัสสาวะ ค่าน้ำมันรถยนต์ที่ใช้ลงพื้นที่ ค่าเบี้ยเลี้ยงปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินการประชาคม เป็นต้น ในบางพื้นที่สามารถขอสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติดได้ แต่ในบางพื้นที่ที่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ทำให้มีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งยังสามารถขับเคลื่อนงานตามนโยบายได้ในระดับรายงานผลตามตัวชี้วัด แต่ยากที่จะพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น หากมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จริงจังมากยิ่งขึ้น ก็ควรสนับสนุนงบประมาณมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

๔. กระบวนการบำบัดฟื้นฟูฯ ควรดำเนินการไปพร้อมการสร้างความเข้าใจกับครอบครัว ผู้ปกครองของผู้เสพยาเสพติดด้วย เพราะปัญหาเสพติดจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ครอบครัว เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ เนื่องจากปัญหาในครอบครัวมักเป็นสาเหตุของการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และครอบครัวที่มีทัศนคติที่ดีและเข้มแข็งจะเป็นเกราะป้องกันยาเสพติด

๕. ควรมีมาตรการที่จริงจังในด้านการปราบปราม และฝ่ายปกครองควรมีบทบาทสำคัญในการปราบปรามยาเสพติด ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ และสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค ในการกำหนดแผนงานและดำเนินการปิดล้อมตรวจค้นอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง และแลกเปลี่ยนข้อมูลยาเสพติดทั้งผู้เสพ ผู้ค้า พื้นที่เสี่ยง และผู้มีอิทธิพล พร้อมทั้งดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ทางผ่านลำเลียงยาเสพติด

๖. ควรเพิ่มศักยภาพให้แก่บุคลากรฝ่ายผู้ปฏิบัติงานยาเสพติด เช่น สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ให้มีความรู้ด้านยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้โอกาสในการฝึกอบรม และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะในทางปฏิบัติแล้วในหลายพื้นที่บุคลากรมีความตั้งใจสูงที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเสพติด แต่ขาดทักษะและความรู้ที่ถูกต้อง ส่งผลต่อความปลอดภัยของบุคลากรเหล่านั้น และทำให้การแก้ไขปัญหาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๗. การแก้ไขปัญหาเสพติดไม่สามารถแก้ไขได้โดยวิธีการที่มุ่งแก้ไขเฉพาะปัญหาเสพติดอย่างเดียว เนื่องจากปัญหาเสพติดมีปัจจัยอื่นในสังคมเกี่ยวโยงกัน ในบางกรณีปัญหาสังคมอื่น ๆ ส่งผลให้คนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ปัญหาภายในสถาบันครอบครัว ปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจ การว่างงาน ปัญหาทางโครงสร้างความเหลื่อมล้ำสังคม เป็นต้น ขณะเดียวกันปัญหาเสพติดก็สาเหตุของปัญหาอื่น ๆ ในสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรมต่อชีวิตและทรัพย์สิน (การทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ ฯลฯ) ปัญหาโรคติดต่อจากการใช้ยาเสพติด เช่น โรคติดเชื้อ HIV จากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันในกลุ่มผู้เสพเฮโรอีน เป็นต้น ดังนั้นการจะแก้ไขปัญหาเสพติด

ต้องควบคู่กับการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ไปพร้อมกันจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘. ผู้บริหารทุกระดับต้องเข้าใจถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเสพติด มีวิสัยทัศน์ และใส่ใจที่จะแก้ไขปัญหาเสพติดให้เป็นรูปธรรม ในระดับนโยบายส่วนกลาง กรมการปกครองกำหนดให้การแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญ (๑๐ Flagships) ที่จะต้องดำเนินการ นโยบายในระดับภูมิภาค เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด ก็ควรให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน เพราะจากการศึกษาการแก้ไขปัญหาเสพติดประสบความสำเร็จส่วนหนึ่งเกิดจากผู้นำมีวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายอย่างจริงจัง ในระยะเริ่มต้น กรมการปกครองควรมีข้อสั่งการเป็นแนวทางให้ส่วนราชการระดับภูมิภาคกำหนดให้ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วน มีการประเมินจากส่วนกลาง แต่เมื่อภูมิภาคดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดได้ระยะหนึ่ง แต่ละพื้นที่จะพบปัญหาที่เกิดจากยาเสพติดที่แตกต่างกัน ผู้บริหารในระดับภูมิภาค จะเรียนรู้และกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับพื้นที่กรมการปกครองควรปรับบทบาทเป็นฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายวิชาการที่จะสนับสนุนนโยบายของภูมิภาค เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติด

๙. การกำหนดนโยบายควรปรับเปลี่ยนการประเมินผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเสพติดจากเชิงปริมาณอย่างเดียวเป็นเชิงคุณภาพด้วย ระดับผู้กำหนดนโยบายมักใช้สถิติตัวเลขเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติด เช่น ตัวชี้วัดความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาเสพติดขึ้นกับจำนวนหมู่บ้านสีขาว (หมู่บ้านไม่มีปัญหาเสพติด) ที่บันทึกในระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) เป็นต้น ซึ่งสถิติที่เป็นตัวเลขไม่สามารถสะท้อนปัญหาที่แท้จริงได้เนื่องด้วย ๒ สาเหตุ คือ ๑) การบันทึกข้อมูลไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เมื่อกำหนดตัวชี้วัดสูง ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักมีโอกาสที่แปลงข้อมูล หรือละส่วนสำคัญบางประการเพื่อให้สถิติออกมาในระดับที่น่าพึงพอใจต่อผู้บริหาร ๒) ตัวเลขที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงของสถิติการจับกุมยาเสพติด หรือสถิติผู้เข้ารับการรักษาบำบัดฟื้นฟู ไม่ได้แปรผันตามการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพียงปัจจัยเดียว อาจเกิดจากปัจจัยความจริงจังของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในแต่ละพื้นที่ที่ต่างกรรมต่างวาระก็เป็นได้ ดังนั้นสถิติตัวเลขอาจไม่สามารถสะท้อนผลการแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุม ผู้กำหนดนโยบายควรประเมินเชิงคุณภาพว่า ผู้เสพยาเสพติดสามารถเลิกยาเสพติดได้จริงหรือไม่ มีการกลับมาเสพยาซ้ำหรือไม่ เพราะอะไร สังคมรู้สึกปลอดภัยมากขึ้นหรือไม่ ปัญหาเสพติดยังคงเป็นสาเหตุหลักในการเกิดอาชญากรรมหรือไม่เหล่านี้ เป็นต้น

๑๐. ควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาและวิจัยที่จะนำประโยชน์จากยาเสพติดบางประเภทมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ หรือวิสาหกิจชุมชน แม้ว่ากรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจะไม่ใช่งานหลักที่จะขับเคลื่อนมิติด้านการแพทย์ แต่ทรัพยากรบุคคลของกระทรวงมหาดไทยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ เช่น บทบาทให้การเป็นคณะกรรมการอนุญาตผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๕ เพื่อการแพทย์ในระดับพื้นที่ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ควรให้ความรู้บุคลากรของกรมการปกครองมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของนโยบายยาเสพติด เพื่อจะได้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชนในพื้นที่

๑๑. พัฒนาระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบ DOPA DRUG REPORT ให้มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อผู้กำหนดนโยบาย และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานให้สามารถขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งประสานงานกับสำนักงาน ป.ป.ส. ที่กำกับดูแลระบบสารสนเทศยาเสพติดจังหวัด (NISPA) กระทรวงสาธารณสุข ผู้ดูแลระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติด

ยาเสพติดของประเทศ (บสต.) และข้อมูลอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เชื่อมโยงฐานข้อมูล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการปราบปราม การป้องกัน และการบำบัดฟื้นฟู ติดตามและช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติด

๑๒. นโยบายมาตรการป้องกันยาเสพติด เช่น กองทุนแม่ของแผ่นดิน โครงการ TO BE NUMBER ONE ยังควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นกลไกสำคัญที่สร้างให้หมู่บ้าน/ชุมชน เยาวชน และกลุ่มเสี่ยงให้มีภูมิคุ้มกันจากยาเสพติดผ่านกิจกรรมในหมู่บ้าน/ชุมชน กิจกรรมภายในสถานศึกษา เป็นต้น
